

İMANIN HAKİKATİNE ULAŞMAK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi iki cihan saadetine erdirdin; sevdikleriniz, dostlarınız, yakınlarınızla beraber...

a. Şakayı ve Yalanı Terk Etmek

Bu cuma sohbetimde anlatmak üzere, Peygamber SAS Efendimiz'in üç hadis-i şerifini seçtim. Birincisi, Hazret-i Ömer RA'ın oğlu olan Hazret-i Abdullah ibn-i Ömer RA tarafından rivâyet edilmiş. Şöyle buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz:¹

لَا يَبْلُغُ عَبْدٌ صَرِيحَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَدَعَ

الْمِزَاحَ وَالْكَذِبَ وَيَدَعَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا

(ع. عن ابن عمر)

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

---

¹ İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt*, c.I, s.210, no:393; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Gıybet ve Nemîme*, c.I, s.13, no:1; Ebû Hüreyre RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.317, no:5244; Hz. Ali RA ve Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, c.I, s.273, no:326; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.1165, no:8317; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.10, no:17417.

RE. 483/6 (*Lâ yeblüğü abdün sarîha'l-îmâni hattâ yedeal- mizâha, ve'l-kezibe, ve yedeal- mirâe ve in kâne muhikka.*)

(*Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*) diyoruz. Yâni, “Rasûlüllah Efendimiz ne söylemişse hak söylemiştir; sözleri nasıl rivayet edilmişse yakın veya tam ağzından çıktığı şekliyle sözü haktır.” diye tasdik etmiş oluyoruz. Kur’an-ı Kerim’den bir ayet-i kerime okuyunca, *Sadaka’llâhu’l-azîm* dediğimiz gibi.

Burada Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:

(*Lâ yeblüğü abdün sarîha'l-îmân*) “Bir kul imanın sarahatine, açıklığına, tam pırıl pırıl, aşikâr, şeffaf bir imana, gerçek, ayan beyan bir imana ulaşamaz; şunları yapmadıkça...” Üç şey sayıyor.

Birincisi ne?.. (*Hattâ yedeal-mizâha*) “Şakayı, mizahı bırakmadıkça...” İkincisi: (*Ve'l-kezibe*) “Yalanı bırakmadıkça...” Mizahı ve şakayı bırakmadıkça, yalanı bırakmadıkça imanın sarih, apaçık, apaşikâr derecesine ulaşamaz.

İkinci bir cümlede fiili tekrar ederek buyuruyor: (*Ve yedeal- mirâe ve in kâne muhikka*) “Haklı bile olsa münakaşayı terk etmedikçe...” *Mümârât* ve *mira'*; karşılıklı çekişip söz söyleşmek, münakaşa etmek demek. Bunları bırakmadıkça, bir insan imanın pırıl pırıl, apaşikâr derecesine ulaşamaz.

Birincisi mizah... Muhterem kardeşlerim! Tabii mizah deyince, önümüze belki aylık, haftalık mecmualar gelir. Karikatürlerle dolu olan, çizgilerle dolu olan mecmualar gelebilir. Belki gazetelerin köşelerinde böyle güldürü için çizilmiş resimler, söylenmiş sözler hatırıma gelebilir. Evet insanoğlunun tabiatında var bu; gülmek de istiyor, güldürmek de istiyor.

Pek çok kimsenin de kendisini beğendirme metodu diyelim; yâni başkaları kendisini beğeniyor sanır, güldürmek yoluyla başkalarının gülmesinden, o gülmeyi kendisini beğenmesi sanır. Güldürmeye çalışır, güldürecek işler yapmağa çalışır. Güldürecek sözler, hareketler yapmağa gayret eder. İşte karşıdaki de güler ama, bu gülme o güldüren kimsenin derecesini yükseltmez; çok kere, alçaltır, küçültür. Evet insan güler ama, söze güler ama, karşıdaki insan da neticede palyaço gibi, berideki adamı güldürecek bir şey yapmış olan, basit bir insan seviyesine düşebilir.

O bakımdan, insanın ana gayesi güldürmek olmamalı! Karşı tarafı kah kah kah, kih kih kih güldürmek olmamalı! Yâni biz hokkabaz değiliz ki şaklabanlık yapalım... Ve bir de insan güldüreceğim derken, öyle sözler söylüyor ki; fıkraları hatırlayın ve söylenen sözleri, yapılan işleri hatırlayın! Meselâ, diyelim ki, bir arkadaşına şaka yapacağım diyor ama, arkadaşının kalbini kırıyor. E yazık. Yâni dargınlığına sebep oluyor. “Evet, sen mizah yaptın ama sana kırıldım.” diyor, artık bir daha konuşmayacak duruma gelebiliyor.

O adamcağızı belki küçük duruma düşürüyor.

“Şaka yaptım.” diyor. “Şaka yaptın ama, böyle şaka olur mu?” diye öbür taraf, üzülüyor.

Bazen, bu mizah dediğimiz şeyin içinde, yâni söylenen sözün kendisinde çok büyük hatalar, çok korkunç günah olabilecek düşünceler ve fikirler oluyor. Meselâ: Adam cennete girmiş de... Halbuki daha dur bakalım, kıyamet kopmadı. Cennete girenin durumunu filan bildiğinden söylemiyor bu mizahı yapan kimse. Cennete girmiş de, orada hep sofuları, elinde tesbihler, sakallı insanları filan görmüş, beğenmemiş de, cehenneme gitmeyi arzu etmiş de; bir çaresini bulmuş, dilekçe vermiş de, bilmem şöyle olmuş, böyle olmuş...

Şimdi böyle bir konu seçilir mi?.. Böyle bir konu güldürüye konu olarak alınır mı?.. Bir kere yalan üzerine... İkincisi: Söylenen sözler cenneti küçük düşürücü, cenneti insanların gözünde güzel değilmiş sandırıcı, o kanaate götürücü; cehennemi hafife almayı ifade eden bir şey oluyor. Sonunda bir şey söyleyecek, herkes gülecek... Cenneti cehennemi konu alan, böyle fıkra olur mu?.. Veyahut Oflu hoca şöyle yapmış, böyle yapmış. Veya daha başka müstehcen şeyler... vs.

Bunlar gerçekten, içi müstehcen olduğu için güzel değil... İçindeki fikirler yanlış olduğundan güzel değil... Dine imana zarar verici olduğundan güzel değil... Çünkü sözler çok önemli! İnsan bazen söylediği bir sözden dolayı cehennemin uçurumuna uçar gider, yuvarlanır

gider. Yâni yukarıdan aşağıya uçar, cehennemin derinliklerine doğru düşer gider.

Yâni hiç şaka yok mu İslâm'da?.. Var!.. Peygamber SAS Efendimiz gülmüş ama, onun gülüşü tebessümdü diye rivâyet ediliyor. Öyle kahkahayla gülmemiş. Demek ki ölçülü...

Peygamber Efendimiz şaka yapmış, ama latîfe yapmış. Yâni bakın, şakayla latîfe arasında fark var. Efendimiz latîfe yapmış, fakat latîfelerinin bir özelliği var; doğru olarak yapmış, doğru söylemiş. Yâni söylediği söz itibariyle sözün içinde yanlışlık yok. Ağzından çıkan söz doğru ama, karşı tarafa latîfe... Onun hoşuna gidecek, latîf gelecek, sonunda tebessüm etmesine sebep olacak bir söz. Efendimiz bu tarzda latîfe yapmış. Böyle olunca, tabii olabilir. Arada böyle tatlı sözlerin olması lâzım!..

Onun için, büyüklerimiz demişler ki: “Latîfe latîf gerek.” Yâni, yaptığın şakanın latîf olması lâzım, kaba saba olmaması lâzım, çirkin olmaması lâzım!.. Günah deryasına insanı düşürecek, ateşte cayır cayır yakacak cinsten olmaması lâzım!.. Karşı tarafın kalbini kırmayacak tarzda olması lâzım!.. Yâni sen bir şaka yapıyorsun ama mecliste onu küçük düşürüyorsun, onun da kalbi kırılıyor. Halbuki kalb kırılması doğru değil.

Demek ki, şakalar böyle olmayacak; ölçülü olacak, tatlı olacak. Hani şöyle pastanın üstüne küçük bir meyva koyuyorlar, bir kaymak parçası koyuyorlar; öyle bir yeri olacak sohbetin, konuşmanın içinde... Tatlı olacak. Olabilir.

Peygamber SAS hem sözlerinde latîf sözler söylemiş, hem de davranışlarında tebessümle, böyle güzel sözler söylemiş; ama yalan söylememiş. Onun için, kalb kırıcı tarzda, birisinin haysiyetini rencide edecek tarzda olmaması lâzım bu işin... Öyle yapmamış Peygamber SAS Efendimiz.

Esas itibariyle de, ben bir noktaya dikkati çekmek istiyorum: Bizim işimiz, karşımızdaki insanları güldürmek değil. Güldürmekten ziyade düşündürmek... Düşündürmekten ziyade, iyi bir işi ona anlatmak, iyi bir işe davet etmek; iyi bir işin yapılmasını, ortaya hayırlı bir işin çıkmasını sağlamak... Biz bu dünyaya boşuna gelmedik. Nefeslerimiz sayılı, ömrümüzün kıymeti var, değeri var. Muazzam anımızı boşuna geçiremeyiz, dolgun geçmeli!..

Bir cevizi kırıyoruz, bir bademi, fıstığı kırıyoruz. İçi dolgun çıkarsa; taptaze, dolgun, iyi... Ama bir de içi çürük çıkarsa; “Hay Allah, kırdığımız boşuna gitti, içinden hiç bir şey çıkmadı veya çürük bir şey çıktı. O kadar da uğraştık.” diyebiliyoruz.

Hayatımız da böyle içi boş olmamalı! Yaptığımız hareketlerin muhtevası, içeriği olmalı! Bu içerik, muhteva güzel bir şey olmalı!.. Ömrümüz güzel şeyleri yapmakla geçmeli! Başkalarının gönlünü yapmak, insanlara faydalı olmak tarzında olmalı!.. O arada da tabii sözle de, latîfeyle de insan gönül alabilir, tatlı bir şey yapabilir. Bu da bir sanat, bu da güzel... İşin bu tarafı uygun, öbür tarafı yâni kalb kırıcı, yalan yanlış tarafı

doğru değil. Efendimiz, “Bunu bırakmadıkça, sağlam bir imana ulaşamaz insan.” diyor.

Demek ki, gayemiz güldürmek değil diyeceğiz, hayatımızın ciddiyetini bileceğiz. Allah’ın bizi gördüğünü bileceğiz, her an Allah’ın kontrolü altında olduğumuzu, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin her yerde hâzır ve nâzır olduğunu, yaptığımız her işi gördüğünü, söylediğimiz her sözü duyduğunu bileceğiz. Hatta kalbimizden geçenleri bildiğini düşünerek, kalbimizi de güzel duygularla dolduracağız. Allah kalbime nazar ediyor, kalb nazargâh-ı ilâhîdir; içimi biliyor, içim de iyi olsun diyeceğiz.

Hani insan dışını niçin süslüyor?.. Taranıyor, berbere gidiyor, hatta çeşitli uygulamalar yapıyor, boyalar sürüyor... İnsanoğlu giyimine kuşamına dikkat ediyor, ayakkabısını boyuyor. Meselâ meşrû olan bir şeyi söyleyelim: Hanımlar ellerine kına yakıyor, elleri kırmızı olsun diye. Erkekler bile saçını, sakalını boyayabiliyor. Bunları neden yapıyor?.. Dışındaki bu çalışmalar niçin?.. Bakanlar, dışını gören insanlar onu beğensin diye. Netice itibariyle, beğenilme duygusundan yapıyor bunlar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri insanların dışına bakmaz, sûretine bakmaz. Yâni bakar, görür ama o önemli değil. Önemli olan kalbi... Binâen aleyh, asıl kalbin temizliğine dikkat etmesi lâzım! İnsanın kalbini süslemesi, kalbini güzel duygularla, gönlünü güzel şeylerle meşgul etmesi, gönlünde güzel şeylerin olması lâzım!.. Bunlar önemli şeyler.

Allah-u Teâlâ Hazretleri hepimizin içini güzel eylesin... Güzel şeylerle doldurmamızı, süslememizi nasib eylesin... Ve imanımızın da böyle sapasağlam olması için, zihniyetimizin aynası olarak, ciddiyet olması lâzım bizde... Öyle şakayı, sululuk diyelim; yâni hani bir şeyin içinde su miktarı fazla olunca sulu diyoruz, cıvık diyoruz, olmadı diyoruz. Yâni, kıvamından aşkın bir tarzda olduğu için, bu kelimeleri kullanmış halkımız. Gayr-i ciddî insanlar için, vakur olmayan insanlar için bu sözleri kullanmış. Demek ki, kıvamında tutmamız lâzım her şeyi, belli bir ölçüde olmamız lâzım!..

Bu da nereden kaynaklanıyor, bu duygunun temeli ne?.. İman. Aksine, yâni dönüşümlü, birbirine iki yönlü diyelim imanlı olan insan böyle yapar. Bir de insan böyle davranır, imanın böyle pırıl pırıl apaşikâr sağlamına ulaşır, sarîh-i imana o zaman vasil olur.

Demek ki, kendimizi tutmalıyız. Olur olmaz şakadan bayağı kendimizi kontrol etmeliyiz, sakınmalıyız ki, böyle tefekkür hâli, sakınma hâli, kendimizi kontrol etme hâli ile böyle davrandığımız zaman, demek ki imanımız pırıl pırıl olacak. Demek ki sarîh bir şekilde, sarahaten sağlam imanlı, kuvvetli bir insan olacağız. Bu bir.

İkincisi; yalanı bırakması lâzım!.. Tabii mizahla beraber yalan kelimesini peş peşe kullanmış. “Mizahı, şakayı ve yalanı bırakmadıkça, insan hakiki imana, imanın sarahatine ulaşmaz.” demiş oluyor Peygamber Efendimiz.

Tabii insanlar söz söylerken, şaka olsun diye yalan söylüyorlar. Bazen de şaka olsun diye değil, doğrudan doğruya karşısındakini aldatıp işini yürütmek için, hilâf-ı hakîkat, gerçek dışı sözler, işler yapıyorlar. İslâm'da bunların hepsi yasak...

Meselâ en günahı, mahkemede yalancı şahitlik... Çünkü adaletin tecellîsini saptırıyor, engelliyor, hâkimi şaşırıyor. Hâkim tabii şahitlere göre hüküm verecek. “Evet, ben böyle gördüm.” diye yalancı şahitlik yapınca, haksız insan haklı çıkıyor; haklı insan hakkını alamama durumuna düşebiliyor. Tabii böyle yalanlar toplumu mahveden, sonucu itibariyle en kötü olan yalanlar.

Ticarette yalan... Karşısındaki insanı aldatmak, yalan yere yemin etmek, hileli mal satmak, onu iyi göstermek, kusurunu saklamak... vs. Tabii bunlar da neticede bir insanın aldanmasını sağladığı için, kul hakkını getiriyor. Onlar da fena...

Bir de, işte iki insanın arasını bozabilir. Toplumda iyi şeylerin gelişmesini engelleyebilir. Yalancı insanla yola çıkılmaz. Söylediği söze güvenemezsiniz. Güvenirseniz, sonunda mahcup olursunuz.

“—Hay Allah, adama güvendim ama yalanmış. Bundan sonra bir daha senin dediğine inanmayacağım!” dersiniz.

Hani derler ya: “*Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.*” Niçin inanmıyor?.. Yâni yalancının

evi işte cayır cayır yanıyor. O daha önce çok yalan söyledi, yalanlarını denedi halk. Bir defa inandılar, iki defa inandılar, üç defa, beş defa inandılar. Gördüler ki, adam meslek edinmiş yalanı, “Bundan sonra inanmayız!” dediler. Bu sefer, “Evimde yangın çıktı!” diye bangır bangır bağırınca da, “Gene yalan söylüyor, bizi kandıracak!” diye inanmadılar. Demek ki, yalanın her çeşidini bırakmalıyız.

Bir de şaka olsun diye yalan oluyor:

“—Tamam tamam, yalan söyledim, kandırdım seni, şaka olsun diye.”

Bu da doğru değil. Şakanın yalanla yapılanı, karşısındakini kandırma şekli, bu da doğru değil. Belki hadis-i şerifte böyle şakanın arkasından yalan gelmesi, böyle sözle şaka yapacağım derken, yalan söylemenin de doğru olmadığını ilk başta aklımıza getiriyor.

Demek ki, latîfe yapacak, şaka yapacak bile olsak, yalanla yapmamamız lâzım! Sözün esas itibariyle yapısının doğru olması lâzım!..

b. Münakaşayı Terk Etmek

Hadis-i şerifin öbür cümlesine geçelim: (Ve yedeal-mirâe ve in kâne muhikkà) “Haklı bile olsa, münakaşayı bırakma olgunluğunu gösteremedikçe...”

Evet, bu da şöyle sevgili dinleyiciler, aziz kardeşlerim, değerli müslümanlar: Şimdi insanlar arasında münakaşalar çıkıyor. O öyledir, bu böyledir.

Hayır o öyle değildir, böyle değildir... Değdi mi değmedi mi?.. Uçtu mu, uçmadı mı?..

Hani kayanın üzerinde, uzakta bir karaltı görmüş iki köylü, birisi demiş ki:

“—O dağ keçisi.” Ötekisi demiş:

“—Keçi oraya çıkamaz, o kartal.”

Hayır keçiydi, kartaldı derken kavgaya, münakaşaya başlamışlar. İşi sert götürmüşler. Sonunda o karaltı oradan uçmuş. Kanatları var, uçuyor orada. İşte havada uçtuğundan anlaşılıyor ki, birisi haklı, ötekisi haksız. Keçi diyen haksız, kuş diyen haklı... Artık kavgada biraz da birbirlerini kırmışlar. Demiş ki:

“—İşte bak uçuyor, kartalmış demek ki...”

“—Uçsa da keçi, uçmasa da keçi!..” demiş ötekisi.

Bu güzel bir fıkra, hâlet-i ruhiyyeyi anlatıyor. Yâni, bir insan kavgada bazen inatlaşıyor, artık uçan keçi olmaz, uçtuğuna göre kartal olduğu muhakkak. “Ama uçsa da keçi, uçmasa da keçi!” durumuna gelebiliyor.

Bu doğru değil. Yâni insan haksızsa bir kere, “Peki kardeşim, sen haklısın, özür dilerim, yanlış anlamışım, tehevvür ettin, beni aydınlattın, benim bir yanlışımı düzelttin, Allah razı olsun!” diye sevinmeli insan. Çünkü hakikaten doğru sandığı bir şey, aklında kalsaydı, onunla bir takım yanlış işler yapabilirdi. Yanlış olduğunu karşısındaki arkadaşı anlattı, teşekkür borcu var.

Bu böyle... Yâni bir münakaşada kendisi haksızsa zaten kabul edecek, teşekkür edecek, özür dileyecek, tamam kardeşim, sen haklısın diyecek. Bu olgunluktur ve işin yâni nezaketin, nezaket kaidelerinin birisi de budur. İnsan hakkı kabul edecek, tamam diyecek, teşekkür ederim diyecek, “Ben yanılmışım, aman ne kadar güzel, beni bilgilendirdin, sağ ol, var ol!” diyecek. Tatlı bir ahbaplık, kardeşlik devam edecek.

Bazen nasıl oluyor: Bazen siz gerçeği söylüyorsunuz. Kitapta okumuşsunuz, ayet öyle, hadis öyle, o konu öyle, karşınızdakine anlatıyorsunuz, diyorsunuz ki: “Aziz kardeşim...” Lisân-ı münasible anlatıyorsunuz: “Bakın bu yaptığınız yanlış! Ben ayette, hadiste şöyle gördüm, şöyle yapmanız lâzım, yaptığınız yanlış.” deyince, adam kalkıyor münakaşaya, bir sürü şey. Yine de inadından vazgeçmiyor ve inadında devam ediyor. İnat edip gidiyor.

E şimdi o inat ediyor, ben de haklıyım. Ne yapacağım, dövecek miyim onu, adam haksız, inat ediyor?.. Münakaşa kalp yıkıcı, kalp kırıcı, toplumların düzenini bozucu, insanlar arasındaki muhabbeti zedeleyici noktaya gelen bir tehlikeli konuşma şekline dönüşebildiği için; orada sen haklı olsan bile tamam diyeceksin, işi uzatmayacaksın. Yâni kavga noktasına, inatlaşma noktasına, adamı çıldırtacak veya ısrar edip, hatasında, günahında ısrar edip de günahkâr bir duruma düşürmek de doğru değil. Orada pekiyi diyeceksin, yumuşak bir tarzda haklı olduğunu ifade ettikten sonra, terk edeceksin.

Mira' yâni münakaşa, sonunda muhabbeti bozacak dereceye gelmemeli! Karşı taraf anlarsa anlar. Siz haklısınız, kibarsınız, daha bilgilisiniz ama karşı taraf cahillik ediyor. Pekiyi, pekiyi diyeceksiniz, işi uzatmayacaksınız, cahile uymayacaksınız, işi kavga noktasına kadar getirmeyeceksiniz. Çünkü o nokta, haklı olduğunu isbat etmekten, haklılıkta ısrar etmekten daha fena. Sonunda kavga çıkması daha fena... Binâen aleyh, "Yâ Rabbi, sen bu işin aslını biliyorsun!" deyip, içinden *fesühâna'llâh* deyip, tatlı bir şekilde çekilebilir.

Bunlar, üç güzel tavsiyesi Peygamber SAS Efendimiz'in. İnşâallah bundan sonraki hareketlerimizde ve konuşmalarımızda bunlara riayet edelim! Efendimiz'in bu tavsiyesini turalım sevgili kardeşlerim!.. Bunları böyle yaptığımız zaman, imanın pırıl pırıl sarih, parlak, apaşikâr derecesine ulaşacağız, imanımız kuvvetlenecek. Yalanı bıraktığımız zaman, şakayı bıraktığımız zaman; haklı da olsak münakaşayı tatsız bir noktaya getirmeden bırakabilecek bir fazilet, olgunluk gösterdiğimiz zaman... Bunları niçin yapıyoruz?.. Allah rızası için yapıyoruz. Böyle kendimizi kontrol ede ede, imanımıza faydası olacak bunun. İmanımız sarih bir iman olacak. *Sarih* ne demek? Yâni aşikâr, belli, pırıl pırıl, tereddütsüz, tam bir iman haline gelecek.

Bu güzel huylara devam edelim. Bizim de Allah-u Teâlâ Hazretleri imanımızı böyle, bu derecelerde eylesin...

c. Kendisi İçin Sevdiğini Başkaları İçin de Sevmek

Üç hadis okuyacağım demiştim, birinci böyle tatlı bir şekilde uzadı. İkinci hadis-i şerife geçiyorum Enes RA'dan Peygamber SAS Efendimiz'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiş:²

لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يُحِبَّ لِلنَّاسِ
مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ مِنَ الْخَيْرِ
(ع. حب. ض. عن أنس)

RE. 483/5 (*La yeblüğü'l-abdü hakîkate'l-îmâni hattâ yuhibbe li'n-nâsi mâ yuhibbu li-nefsihî mine'l-hayr.*) Evet, bu da belki duyduğunuz, belki de –kısa olduğu için inşâallah ezberlemişsinizdir– ezbere bildiğiniz bir hadis-i şerîf olabilir.

Kardeşlerimizin çoğu tabii, Allah râzı olsun, dini kitapları okuyorlar, bilgileri var, kültürleri var; derslere, vaazlara devam ediyorlar, hoca efendileri dinliyorlar. Ailelerinden, dedelerinden, babalarından aldıkları derin İslâm kültürü var. Ne güzel şeyler... Bunlar bazen hiçbir okula ve sâireye gidilmeden,

² İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.471, no:235; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.407, no:3081; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâreh*, c.III, s.94, no:2525; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.78; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XXXVIII, s.300, no:7669; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXXVIII, s.300, no:7669; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.43, no:104; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.8, no:17412, 17416.

kendiliğinden öğrenilmiş oluyor, insan bilgili bir insan durumuna gelmiş oluyor. İyi bir aileden yetişince, iyi bir muhitte yaşayınca, iyi arkadaşları olunca, iyi bir İslâmî grubun mensubu olunca, bunların çoğunu bilebiliyor. O güzel bir durum. Bilinen şeyin de tekrarı güzel... Hem de bir de Arapça'sıyla beraber insan hatırında tutarsa, başkasına da, "İşte Enes RA böyle rivâyet etmiş, Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş." diye söylediği zaman, başkalarına da sağlam bir bilgi nakletmiş olur, oradan da sevap kazanır. Onun için can kulağıyla dinleyelim!..

Peygamber Efendimiz bu hadis-i şerifinde buyurmuş ki:

"—Kul imanın hakikatine, gerçeğine, aslına, özüne, esasına erişemez; hayırdan, hayır cinsinden olan bir şeylerden kendisi için temennî ettiği, sevdiği, arzu ettiği şeyi, insanlar için de sevip, temennî edip, arzu etmedikçe imanın gerçeğine ulaşamaz."

Bu da güzel bir ölçü, güzel bir ahlâki zihniyet, durum... İnsanlar tabii ne istiyor? Meselâ, önce ne isteriz?.. Sıhhat isteriz. Yâni acılı, hastalıklı, ağrılı, amansız dertlere mübtelâ olanlara Allah büyük sabırlar versin... Tabii zor, bazen hayatta böyle şeyler geliyor. Ama hepimiz temennî ederiz ki, böyle şeyler olmasın, sağlam olalım, sıhhatli olalım, sağlıklı olalım, tam olalım, huzurumuz, afiyetimiz, sıhhatimiz tam olsun... Hemen böyle biraz dengeler bozulduğu zaman da ilaç alırız, doktora gideriz, düzeltmeye çalışırız, dua ederiz, tesbih çekeriz, gece gündüz

Allah'a niyaz ederiz, "Aman yâ Rabbi!" deriz. İyi şeyler istiyoruz kendimiz için, sıhhat istiyoruz.

Başka ne isteriz?.. Eh, kimseye muhtaç olmadan, huzur içinde yaşamak için bir helâlinden gelir isteriz. Ondan sonra gelirimiz olsa da, küçük küçük arzularımız, ideallerimiz olur. Buzdolabımız yoksa, "Ah bir buzdolabım olsa!" deriz. Çamaşır makinemiz yoksa evde, yeni evlenmişsek, "İşte borç harç düğünü yaptık, daha çamaşır makinesi alamadık. Ev de küçük, neyse elle yıkayarak idare ediyoruz. Ama bir çamaşır makinemiz olsa..." deriz. Olduğu zaman da seviniriz.

Bir kandil gününde, bir mübarek günde, evin kapısı çalınıp da kapı açıldığı zaman, evin hanımı bakıyor ki, hamal kamyonundan bir şey indiriyor. Aman bu ne?.. Efendi gülüyor, "İşte sana bir çamaşır makinesi aldım nihayet..." veyahut "Evin ihtiyacı olan şunu getirdim." deyince, bir sevinç oluyor. Tabii insan böyle şeyler istiyor. Küçük, mâsum, tabii, mubah istekleri oluyor. Yâni olabilecek, dînî bakımdan günah olmayan arzuları, temennîleri oluyor.

Kendisinin gadre uğramamasını ister, haksızlık yapılmamasını ister, ezâ, cefâ, işkenceye, zulme, gadre maruz olmamak ister, huzur içinde yaşamak ister. Malına, mülküne, haysiyetine kimsenin dil, el uzatmamasını, tecavüz etmemesini ister. Çoluk çocuğunun iyiliğini ister... Tamam, sayılamayacak kadar temennîlerimiz vardır. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi güzel şeylere eriştirsin...

Bunları kendimiz için istiyoruz. Fakat İslâmî bakımdan öyle yüksek bir noktaya gelmeliyiz ki, kendimiz için istediğimiz bu şeyleri, temennî ettiğimiz şeyleri, başkaları için de temennî etmeliyiz. Onların da hakkı var, onların da canı var. Onların da böyle arzuları olabilir. Onlara da saygı göstermeliyiz. Hatta onlar için biz istemeliyiz, biz açmalıyız elimizi, gıyabında kardeşimiz için Allah’a dua etmeliyiz:

“—Yâ Rabbi, ona sıhhat ver, âfiyet ver!.. Derdi var, biliyorum, bana açtı derdini. O derdine şifalar, çareler ihsân eyle... Durdur devâ bahş eyle...”

Böyle arkadaşı için, insanın temennî etmesi lâzım! Biliyorsunuz gıyabta yapılan, yâni o arkadaşı yokken onun arkasından senin kendi kendine, kendi başınayken onun lehine yaptığın dua, çok sevap ve çok süratle kabul olunan dualardan... Böyle şeyleri yapmamız lâzım, istememiz lâzım!..

Bu nereden kaynaklanıyor?.. Başka insanları da Allah’ın kulu olarak biliyoruz, onların da canı olduğunu biliyoruz, onların da mutluluğunu istiyoruz. Bu güzel bir duygudur. İnsan böyle yaptığı zaman, zorlayarak da olsa, yavaş yavaş da olsa; veya tabii olarak da, içinden böyle geldiği için de olsa, başkalarının iyiliğini istemeli! Başkalarının kötülüğünü istememeli, iyiliğini temennî etmeli, iyiliği için çalışmalı, başkalarını mutlu etmek için çalışmalı!.. Bunun sevabı çok.

İşte böyle kendisi için istediği şeyi başkaları için de isteyince, imanın hakikatine ulaşıyor insan. İmanın gizli bir derecesi var, içi var, gerçeği var, hakikati var, perdelerin arkasındaki özü var. İşte o noktaya ulaşıyor. Kışırda, kabukta, dışta kalmıyor, yarım yamalak olmuyor imanı; sağlam bir noktaya ulaşmış oluyor.

Kendimizi buna alıştıralım! Başkalarının da mutluluğunu isteyen, dua eden, çalışan kimselerden olalım, sevgili kardeşlerim!..

d. Mahzuru Olmayandan Bile Sakınmak

Üçüncü hadis-i şerifi okuyup, dersimi tamamlamak istiyorum. Bunu da Tirmizî ve Beyhakî rivayet etmiş. Daha başka kaynaklarda da var. Atıyye es-Sa'dî RA'dan:³

لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى

يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَذْرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ

(د. طب. ك. ق. ت. عن عطية السعدى)

³ Tirmizî, *Sünen*, c.2, s.75, no:911; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.2, s.1409, no:4215; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVII, s.168, no:446; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.355, no:7899; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.5, s.52, no:5745; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.5, s.335, no:10602; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.178, no:592; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.1, s.176, no:484; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.2, s.74, no:909; Ahmed ibn-i Hanbel, *el-Vera'*, c.I, s.48; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.151, no:7788; Atıyye es-Sa'dî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.91, no:5642; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.8, no:17411.

RE. 483/4 (*Lâ yeblüğü'l-abdü en yekûne mine'l-müttakîn, hattâ yedeâ mâ lâ be'se bihî hazeren limâ bihî el-be's.*)

Mânâsı şöyle:

“Kul, müttakîlerden olma derecesini kazanamaz, oraya ulaşamaz; mahzur olmayan, beis olmayan şeyi, ‘Acaba bir mahzuru var mı?’ diye korkup terk edecek bir zihniyete sahip olmadıkça... Böyle sakınan bir insan durumuna gelmedikçe müttakîlerden olamaz.” diye buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Şimdi, müttakî sözünü duymuşsunuzdur, takvâyı duymuşsunuzdur. Takvâ ehli insan sözünü duymuşsunuzdur. Bu Kur'an-ı Kerim'de çok geçtiği için duydunuz belki. Belki vaizler çok söylediği için duydunuz. Takvâ çok güzel bir sıfat ve insanın sahip olduğu varlıkların, mânevî varlıkların, sıfatların en başında gelen bir şey...

وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ

(الأعراف: ٢٦)

(*Ve libâsü't-takvâ zâlike hayr*) [Takvâ elbisesi ise daha hayırlıdır.] (A'raf, 7/26) Takvâya insanın sarılması, bürünmesi takvâya sahip olması lâzım!..

Takvâ ne demek?.. Günahlardan, tehlikelerden, ahirette kendisine zarar verecek şeylerden sakınmak demek. Kul böyle sakınan bir kul oldu mu, ona takvâ ehli diyoruz, müttakî kul diyoruz. Müslümanın böyle olmasını, Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetleri emrediyor. Yâni,

“Aman dikkatli bir kul ol, sakınan bir kul ol, kendini günahlardan kollayan, koruyan bir kul ol!” diye ayetlerde böyle emrediliyor.

Buna ulaşmak için, insanın tabii canı istese de bazı şeylerden kendisini tutması lâzım, frenlemesi lâzım! Nefsinin her arzusunu yerine getirmemesi lâzım, ölçmesi lâzım! Eğer şeytanın ve nefsin kendisine yap dediği, telkin ettiği şey güzel değilse, oradan vazgeçmesi lâzım, uzak durması lâzım! Fren yapması lâzım, kendisinin arzularını engellemesi lâzım, kendisine sahip olması lâzım!..

Tabii böyle yaptığı zaman, günahlara bulaşmamış oluyor, günahlardan uzak durmuş oluyor. Allah böyle kulları çok sever. Hem dünyada mükâfatlandırır, hem ahirette... Dünyada keramet sahibi yapar, yâni erenlerden olur insan, evliyadan olur. Böyle bu duyguya sahip oldu mu, Allah’ın sevgili kulları arasına girer. Ne kadar güzel!.. Ahirette de cennetine girer, Allah’ın nimetlerine erer, mükâfatlarına mazhar olur. Yüksek bir derece bu müttakî olmak...

Bunun için tabii, “Yâ bunun mahzuru yoktur, yapayım!.. Bunun mahzuru yoktur, yapayım!.. Bunun mahzuru yoktur yapayım!..” diye düşünmek var. Bazen de insan, “Ay pek iyi bilmiyorum ama, ya mahzurluysa...

Belki mahzurludur, neme lâzım, ihtiyaten ben bunu yapmayayım, ihtiyat olarak yapmayayım!” demek var. Hangisi doğru?.. Pervasız hareket edip de, “Mahzuru yok canım!” diye diye

günaha bulaşmak, hatalı işi yapmak doğru değil. İhtiyat edip de, canım bak işte okuduk kitapta, sonunda olabilirmiş, mahzuru yokmuş, olabilirmiş... İyi ama ihtiyat etti.

İşte o ihtiyat etmek daha iyi. Çünkü ihtiyatta günaha bulaşmama garantisi var. Pervasızlıkta günaha bulaşma tehlikesi çok. Bir insan günah işledi mi, cezası var, ahirette hesabı var... Allah-u Teâlâ Hazretleri, bilmiyoruz ki neden dolayı insanı cezalandırır, affeder mi, affetmez mi bilmiyoruz? Belki affeder, belki affetmeyecek kadar kötü bir şey olarak kabul eder. Belki cezalandırmayı murad eder. Allah bizi affettiği kullarından eylesin...

Ne yapacağız?.. Yâni bir beis olmayan şeyi, pek zararlı olmayan bir şeyi ihtiyaten belki zararlıdır diye terk etmek daha iyi. Tereddüt ettin mi, kesin olarak mubah olduğunu bilmiyorsun, helâl olduğunu bilmiyorsun. Tereddüt ettin mi sakınırsın.

İşte böyle bir beis olmayan şeyi belki beis vardır diyesakınmak, yapmamak, ondan çekinmek tavsiye ediliyor bu hadis-i şerîfte... İnsan o zaman müttakîler sınıfına girer, müttakîler derecesine vasıl olur. Allah'ın erenleri, sevgili kulları durumuna gelebilir. Öyle yapmazsa, günahlara bulaşır. Bu mertebeye erişemediği gibi, işlediği günahlardan dolayı da cezalara çarptırılma durumuna düşebilir tabii. Demek ki, ihtiyatlı olmamız lâzım!..

Bizim yolumuz da zaten sevgili dinleyiciler, yâni bizim yürüdüğümüz, hocalarımızdan gördüğümüz bu tasavvuf, takvâ yolu da, ihtiyat yoludur; ihtiyata riayet ederiz. Ruhsatlarla değil, azimetlerle amel ederiz. Fetvadan ziyade takvâ yolunda yürürüz. Bir fetva yolu var, bir takvâ yolu var... Neme lâzım diyerek, biz ihtiyatı tercih ederiz. Büyüklerimiz bize bunu öğütlemişler. Neden?.. İşte demek ki bu gibi hadis-i şerîfleri bildiklerinden, biz sağlam yolda yürüyelim, günaha batmayalım, bulaşmayalım, düşmeyelim, ayağımız kaymasın diye, tehlikeli yerlere bizi yanaştırmamışlar, öyle terbiye etmişler. Allah onlardan râzı olsun, o evliyâullah büyüklerimizden râzı olsun... Nur içinde yatsınlar... Şu mübarek cuma gününde zaten insanın büyüklerine, geçmişlerine dua etmesi lâzım!..

Allah cümle geçmişlerimize rahmet eylesin... Hele bizi böyle müslüman yetiştiren hocalarımıza, mürşid-i kâmillerimize Allah büyük dereceler ihsân eylesin... Nurlarını, sürurlarını, mükâfatlarını ziyade eylesin... Allah-u Teâlâ Hazretleri, vefat etmiş kimseleri de cuma gününde büyük mükâfatlara erdiriyor.

Bizleri de sevdiği kulları zümresine, müttakî kulları zümresine dahil eylesin... İmanı sapasağlam, apaçık, pırıl pırıl olanlardan eylesin... Sevdiği kul olarak yaşamayı nasib eylesin muhterem kardeşlerim... Huzuruna sevdiği kul olarak varalım, mahcub olmayalım... Allah bizi mahşer halkına mahcub etmesin, hacil etmesin, yüzü kara etmesin... Sevdiği kul

olarak yaşayıp, sevdiği kul olarak ölüp, sevdiği kul olarak divanına varıp, sevdiği kul olarak, sevdiği kullarla beraber cennetine girip, cemâliyle müşerref olmayı cümlemize lütfuyla, keremiyle ihsân eylesin... Cümlemize nasib eylesin... Allah hepinizden razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

08. 12. 1995 - YALOVA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

